Finansklagenemnda Bank

Avgjørelse FinKN 2026-232

3.3.2026

EnterCard Norge, filial av EnterCard Group AB

Utlån

Forsvarlig kredittvurdering – frarådningsplikt – lemping.

Klager fikk innvilget et forbrukslån i 2016, som i oktober 2019 ble utvidet til kr 200 000. I lånesøknaden ble det opplyst at lånet skulle benyttes til refinansiering. Klager oppga en årsinntekt på kr 450 000 og en samlet gjeld på kr 784 712. Finansforetaket baserte sin vurdering på de inntektsopplysningene klageren selv hadde oppgitt. Dette medførte at det ble lagt til grunn en høyere inntekt og lavere gjeld enn det klager faktisk hadde. Klager anførte blant annet at lånet burde ha blitt frarådet, og at låneforpliktelsene burde vært lempet. Finansforetaket på sin side hevdet at det var foretatt en forsvarlig kredittvurdering, og at lånet uansett ble innvilget som et refinansieringslån, hvilket innebar at reglene om betjeningsevne ikke kom til anvendelse. Foretaket fikk medhold. Avgjørelsen ble avgitt under dissens.

ANTATT ØKONOMISK OMFANG: låneopptaket på kr 200 000

Saksfremstilling

Saken gjelder spørsmålet om finansforetaket har oppfylt sin frarådningsplikt etter daværende finansavtalelov, samt om det foreligger grunnlag for hel eller delvis lemping av gjelden.

Klager fikk innvilget et forbrukslån den 22.6.16. Den 17.10.19 ble lånerammen utvidet til kr 200 000, hvorav låneforhøyelsen utgjorde kr 86 786. I den forbindelse ble det signert en ny låneavtale med et samlet lånebeløp på kr 200 000. Det fremgår av lånesøknaden at formålet med låneforhøyelsen var refinansiering. Det er kun låneopptaket av 17.10.19 som er gjenstand for klage i denne saken.

Finansforetaket har opplyst at låneforhøyelsen på kr 86 786 ble benyttet til å nedbetale kredittkortgjeld hos en annen bank hvor klager hadde en nominell rente på 19,90 %. Beløpet ble utbetalt direkte til denne banken. Refinansieringslånet hadde til sammenligning en nominell årlig rente på 7,95 %, og det ble avtalt en nedbetalingstid på 14 år.

I lånesøknaden oppga klager en brutto årsinntekt på kr 450 000 og en netto månedsinntekt på kr 28 232. Klager oppga videre gjeldsforpliktelser på til sammen kr 784 712, fordelt på boliggjeld med kr 575 000, øvrige lån med kr 200 000 og kredittkortgjeld på kr 9 712.

Finansforetaket har opplyst at det ble gjennomført en kredittvurdering i forbindelse med innvilgelse av lånesøknaden. Denne inkluderte innhenting av opplysninger fra kredittopplysningsforetak, utskrift fra gjeldsregistret, kontroll av ligningstall (inntektsåret 2018) og vurdering av eventuell betalingsanmerkning.

Kredittopplysningene viste at klager hadde en bruttoinntekt på kr 332 435 for inntektsåret 2018. Til tross for dette la finansforetaket til grunn den høyere inntekten oppgitt i søknaden, tilsvarende kr 450 000 i årsinntekt.

Det ble videre opplyst at klager hadde samboer. På dette grunnlaget forutsatte finansforetaket at klager kun var ansvarlig for halvparten av husholdningens boligkostnader, tilsvarende kr 1 969 per måned. Livsoppholdskostnader ble beregnet til kr 8 990 per måned, i tråd med Statistisk sentralbyrås satser. Kostnader til betjening av eksisterende gjeld og kredittforpliktelser ble anslått til kr 10 278 per måned. Basert på denne likviditetsanalysen vurderte finansforetaket at klager hadde en månedlig fri likviditet på kr 6 995 til å betjene det nye lånet.

Det ble også gjennomført en stresstest som viste at klager ville kunne betjene lånet ved en renteøkning på fem prosentpoeng. På bakgrunn av dette konkluderte finansforetaket med at det ikke forelå opplysninger som tilsa at lånesøknaden burde avslås, og at det derfor heller ikke var grunnlag for å fraråde låneopptaket.

Finansforetaket har fremlagt en utskrift fra gjeldsregisteret som viser at klager på tidspunktet for låneopptaket hadde en samlet kredittramme for usikrede kreditter på kr 467 454. I tillegg har klager opplyst at han hadde et boliglån på kr 575 000.

Klager har fremlagt skattemeldingen for 2019, som viser en bruttoinntekt på kr 272 678 og en samlet gjeld på kr 1 101 941 ved utgangen av året. Disse opplysningene var imidlertid ikke tilgjengelige for finansforetaket på tidspunktet lånet ble innvilget.

Klager anfører at han burde ha blitt frarådet å ta opp lånet i 2019 og mener at låneforpliktelsen bør lempes. Han viser til at han på tidspunktet for innvilgelsen kun mottok dagpenger, noe han mener burde vært avgjørende ved kredittvurderingen.

Klager bestrider at det ble foretatt en korrekt kredittvurdering, da denne ifølge ham bygget på utdaterte inntektsopplysninger fra 2018 og feilaktig inkluderte samboerens inntekt. Han viser også til at finansforetaket la til grunn en for lav gjeldsbelastning.

Videre anfører klager at låneavtalen ikke spesifiserer at lånet skulle brukes til refinansiering. Han hevder det heller ikke foreligger tilstrekkelig dokumentasjon for at lånet faktisk ble benyttet til dette formålet, ettersom tidligere kredittrammer fortsatt var aktive etter utbetalingen.

Finansforetaket bestrider at klager burde vært frarådet å oppta lånet. Det vises til at kredittvurderingen ble basert på opplysninger fra klagers søknad og offentlige registre, inkludert ligningstall fra 2018 og kredittsjekk hos kredittvurderingsbyrå. Det forelå ingen indikasjoner på manglende betjeningsevne.

Finansforetaket mener klager selv er ansvarlig for eventuelle feil i søknaden, og at feilaktige eller misvisende opplysninger ikke kan lastes dem.

Lånet ble innvilget som refinansieringslån, og midlene ble brukt til å nedbetale eksisterende gjeld med høyere rente. Finansforetaket hevder derfor at lånet ble gitt for å styrke klagers økonomi, og at det ikke er grunnlag for å hevde at det skulle vært avslått.

Finansklagenemnda Banks begrunnelse

Ifølge finansavtaleloven av 1999 § 47 første ledd, som gjaldt på lånetidspunktet, hadde långiver plikt til å fraråde en forbruker å ta opp kreditt dersom forbrukerens økonomiske situasjon eller andre forhold tilsier at vedkommende alvorlig bør vurdere å avstå. Dersom frarådningsplikten ble misligholdt, kunne låneforpliktelsen lempes etter § 47 tredje ledd, dersom dette ble ansett rimelig.

Frarådingsplikten etter § 47 må ses i sammenheng med plikten til forsvarlig kredittvurdering etter § 46 b, som krevde at finansforetaket vurderte forbrukerens kredittverdighet basert på fyllestgjørende opplysninger innhentet fra forbrukeren og eventuelt fra relevante databaser.

Forbrukslånsforskriften FOR-2019-02-12-83 ble gitt 12.2.19. Ifølge § 10 trådte den i kraft straks, men finansforetakene fikk frist til 15.5.19 med å tilpasse seg forskriften. På lånetidspunktet gjaldt således forbrukerlånsforskriften.

Forskriften stiller krav om at kredittvurderingen skal bygge på opplysninger om kundens inntekt og alle relevante utgifter, inkludert renter, avdrag og nødvendige livsoppholdskostnader. Etter § 2 i forbrukerlånsforskriften skulle kunden på lånetidspunktet ha tilstrekkelig betjeningsevne, også ved en renteøkning på fem prosentpoeng. Etter § 3 skulle samlet gjeld ikke overstige fem ganger årsinntekten.

Finansforetaket må kunne dokumentere at lånet ble innvilget på bakgrunn av en forsvarlig kredittvurdering basert på fullstendig informasjon om kundens økonomi.

Klageren ga i lånesøknaden opplysninger om inntekt på kr 450 000 og gjeld på til sammen ca. kr 784 712. Finansforetaket har fremlagt utskrift fra gjeldsregisteret hvor det syntes å fremkomme en usikret forbruksgjeld på ca. kr 467 000 I tillegg til klagers opplyste boliglån med kr 575 000, totalt kr 1 042 000.

Selv om finansavtaleloven § 46 b ikke uttrykkelig pålegger kontroll av opplysninger fra kunden, må det etter omstendighetene foreligge en plikt til å undersøke nærmere dersom det er grunn til å betvile opplysningene, jf. FinKN 2022-883.

Plikten til å fraråde kredittopptak etter § 47 må vurderes i lys av hva finansforetaket burde ha innhentet av informasjon som del av en forsvarlig kredittvurdering.

Dokumentasjon innhentet i forbindelse med kredittvurderingen viste at klager hadde en bruttoinntekt på kr 417 734 i 2016, kr 395 600 i 2017 og kr 332 435 (kr 189 778 netto) i 2018. Finansforetaket har i sin kredittvurdering lagt til grunn at klager har bruttoinntekt med kr 450 000 i tråd med klagers søknad til tross for at det ble innhentet kredittopplysninger som viste en bruttoinntekt på kr 332 435. Beløpet klager opplyste om, er dessuten en betydelig høyere bruttoinntekt enn klager hadde hatt de to foregående årene.

Både inntekts- og gjeldsopplysningene avvek fra offentlige kilder, og finansforetaket burde derfor rettet ytterligere spørsmål til kunden før lånet ble innvilget. Både ligningsopplysninger og klagers egne opplysninger viser imidlertid at lånene, til tross for feil i kredittvurderingen, lå innenfor fem ganger brutto årsinntekt, som er hovedregelen for forsvarlig utlånspraksis, jf. forbrukerforskriften § 3. En mangelfull kredittvurdering medfører ikke i seg selv plikt til fraråding, dersom en forsvarlig vurdering ville ha ført til at lånet uansett kunne innvilges, jf. FinKN 2021-1105.

Etter forbrukerlånsforskriften § 2 skal finansforetaket bare innvilge lån dersom kunden har tilstrekkelige midler til å dekke renter, avdrag og nødvendige utgifter til livsopphold – også ved en renteøkning på 5 prosentpoeng på låntakers samlede gjeld.

Finansforetaket har oversendt en oversikt over likviditetsvurderingen det foretok. Der er det lagt til grunn at klager hadde en netto lønnsinntekt på kr 28 232 per måned. Foretaket har videre satt av kr 8 990 til livsopphold, kr 1 969 til boliglånskostnader samt kr 10 278 til dekning av gjeldskostander. Dette ga klager en fri likviditet på kr 6 995.

Netto månedsinntekt som ble lagt til grunn, var basert på en brutto årslønn på kr 450 000. Det fremstår også som at finansforetaket har lagt til grunn en lavere gjeld enn hva klager faktisk hadde ved vurdering av gjeldskostander.

Likviditetsvurderingen må baseres på realistiske og dokumenterte opplysninger om både inntekt og utgifter. Klager har i sin søknad opplyst om for høy inntekt og for lav gjeld. Finansforetaket har opplyst at de ikke hadde noe grunn til å betvile klagers opplysninger og har lagt disse til grunn. Som nevnt, burde foretaket etter flertallets oppfatning rettet spørsmål til klager, da det viste seg at den årsinntekten han hadde oppgitt, var lavere enn det som fremgikk av innhentede opplysninger fra ligningstall, jf. FinKN 2024-436. Dette ville trolig ha ført til en vurdering som innebar at klager hadde negativ betjeningsevne.

Refinansiering av eksisterende gjeld, uten at dette medfører en økt økonomisk belastning for låntaker, vil normalt ikke utløser frarådingsplikt etter finansavtaleloven § 47, jf. FINKN 2017-803.

Dersom lånet oppfyller kravene til refinansiering, gjelder ikke vilkårene i forbrukerlånsforskriften § 2, § 3 og § 4. Det kreves imidlertid at lånebeløpet ikke overstiger det eksisterende lånet, og at summen renter, gebyrer og andre kostander som låntaker skal betale ikke øker i forhold til kostandene ved nedbetaling av eksisterende gjeld.

Av opplysninger hentet fra lånesøknaden fremgår det at formålet med lånet var refinansiering. Hele søknaden er imidlertid ikke fremlagt, og det fremgår ikke hvilke konkrete lån som skulle refinansieres.

Finansforetaket har opplyst at lånet skulle benyttes til å refinansiere et eksisterende lån hos Morrow Bank på kr 86 786. Resterende del av lånebeløpet skulle gå til refinansiering av tidligere opptatt kreditt hos finansforetaket hvor lånet ble tatt opp. Klager har anført at lånet til Morrow Bank ikke ble innfridd som en del av refinansieringen, og har fremlagt en faktura fra Morrow Bank som angivelig viser at det fortsatt var utestående gjeld etter refinansieringen. Flertallet bemerkes at fakturaen er datert 2018, altså ett år **før** det aktuelle låneopptaket.

Finansforetaket hevder at beløpet ble utbetalt direkte til Morrow Bank, men opplyser at dokumentasjon som bekrefter dette ikke lenger er tilgjengelig. Det er likevel vist til hvilket kontonummer og KID-nummer som skal ha blitt benyttet ved innbetalingen.

Etter § 5 i forbrukslånsforskriften skal et refinansieringslån ikke medføre økte samlede kostnader for kunden, sammenlignet med nedbetaling av de eksisterende lånene.

Det er opplyst at kredittkortgjelden i Morrow Bank hadde høyere rente, nominell rente 19,90 %, men trolig kortere nedbetalingstid. Det er ikke dokumentert om vilkårene for den gjelden som ble refinansiert hos finansforetaket (EnterCard), faktisk ble endret.

Til tross for lavere rente på det nye lånet, ble det avtalt lang nedbetalingstid på 14 år. Dette øker de samlede kostnadene. Finansforetaket har ikke dokumentert at refinansieringslånet faktisk medfører lavere totale kostnader for kunden, slik § 5 i forskriften krever, selv etter forespørsel. Det foreligger heller ikke dokumentasjon på utbetalingsprosessen for lånet, herunder bekreftelse på avsluttet kredittramme m.m. Finansforetaket har ikke dokumentert at gjeldsbelastningen ikke økte i forbindelse med refinansieringen, og har heller ikke oppbevart nødvendig dokumentasjon knyttet til utbetalingen av refinansieringslånet.

Finansforetaket har etter dette ikke i tilstrekkelig grad har dokumentert at unntakene i forskriften for refinansieringslån får anvendelse, noe som har medført at kredittvurderingen ble feil. Basert på fremlagt dokumentasjon er flertallet kommet til at klager fikk negativ betjeningsevne som følge av låneopptaket.

Nemndas vurdering er at finansforetaket skulle ha foretatt en mer grundig vurdering av klagers inntekts- og gjeldssituasjon. En slik vurdering ville sannsynligvis avdekket at klager hadde begrenset betjeningsevne, og at det forelå en reell risiko for fremtidige betalingsproblemer. På

denne bakgrunn er flertallet under tvil kommet til at låneopptaket skulle vært frarådet, jf. finansavtaleloven § 47. Tvilen knytter seg til at det på lånetidspunktet ikke gjaldt samme krav som nå følger av lov og forskrift, slik foretaket har fremholdt.

Spørsmålet er da om låneforpliktelsen skal lempes, jf. finansavtaleloven § 47 tredje ledd som åpner for lemping «så vidt det finnes rimelig».

Nemnda har i denne vurderingen delt seg i et flertall og et mindretall.

Finansklagenemnda Banks flertall, Kristin Normann og Tom Slungaard, bemerker:

Flertallet viser til at klager selv medvirket til feilen ved å oppgi både høyere inntekt og lavere gjeld enn det som faktisk var tilfelle i søknaden. Klager hadde dessuten opplyst at formålet med lånet var refinansiering. Selv om lånet i saken her ikke oppfylte kravene til refinansieringslån, hadde det nye lånet en betydelig lavere nominell rente, jf. FINKN 2020-207.

Den saken gjaldt et tilfelle hvor det ble innvilget et refinansieringslån med 15 års løpetid. Nemnda konstaterte der at dette brøt med Finanstilsynets retningslinjer, som begrenser løpetiden for slike lån til fem år, men tilla det vekt at den totale gjelden bare økte marginalt. Klageren var klar over at det nye lånet hadde lengre løpetid og høyere totale kostnader, men aksepterte likevel vilkårene. Nemnda kom derfor, under en viss tvil, til at det ikke var grunnlag for lemping etter § 47, til tross for mangelfull kredittvurdering og brudd på retningslinjene knyttet til løpetid.

Flertallet viser videre til FinKN 2024-436 der det fremgår:

> Lån som skulle ha vær frarådet, kan lempes etter § 47 tredje ledd så langt det finnes rimelig. Nemnda må legge til grunn at klageren har et ansvar for at foretaket fikk uriktige opplysninger. Lemping av låneforpliktelsen er ikke utelukket selv om låntakeren har ansvar for feilaktige opplysninger i lånesøknaden. Formålet med innhenting av dokumentasjon av opplysninger er blant annet å verne forbrukeren mot lån som ikke kan betjenes. Ut fra omstendighetene i denne saken mener nemnda likevel at det ikke ville være rimelig å konkludere med at låneforpliktelsen skal lempes.

Flertallet er etter en samlet vurdering av både finansforetakets og klagerens forhold, kommet til at det heller ikke i denne saken er rimelig i denne saken at låneforpliktelsen skal lempes.

Nemndas mindretall, Alexander Venås, bemerker:

Mindretallet er enig med nemndsflertallet i at foretaket brøt frarådningsplikten etter § 47 første ledd, men mener i tillegg at dette må føre til at lånet lempes med 50 %, jf. § 47 tredje ledd.

Ved brudd på frarådningsplikten kan ifølge § 47 tredje ledd forbrukerens forpliktelser lempes «for så vidt dette finnes rimelig». Saken preges av mangelfull dokumentasjon fra foretakets side, og foretaket gjennomførte altså ikke en forsvarlig kredittvurdering etter § 46 b. Sistnevnte bestemmelse gjennomførte forbrukerkredittdirektivet (direktiv 2008/48/EF) artikkel 8. Ved brudd på plikten til kredittvurdering etter § 46 b og forbrukerkredittdirektivet artikkel 8, må det tas i betraktning at sanksjonene skal være effektive, forholdsmessige og avskrekkende, jf. artikkel 23. Formålet med plikten til kredittvurdering er å beskytte enkeltforbrukeren mot overdreven gjeld og ansvarliggjøre kredittgiverne, og rettsanvenderen må ved fastsettelsen av en sivilrettslig sanksjon ta direktivformålet så vel som prinsippene om effektivitet, forholdsmessighet og avskrekking i betraktning, sml. C-679/18 avsnitt 24 til 27, 39 og 42.

Forbrukeren ga uriktige opplysninger i søknaden og må bære et visst ansvar for det. Uriktige opplysninger forekommer i lånesøknader, bevisst eller ubevisst, og foretaket må ta høyde for det i sine rutiner. Foretaket har på sin side brutt en viktig regel ved inngåelsen av kredittavtaler, og det var i denne saken relativt enkelt for foretaket å oppdage avvik. Brudd på reglene skal sanksjoneres effektivt og avskrekkende, og det taler for at klagerens forpliktelser bør lempes. Siden opplåningen

gjelder et relativt lite beløp (kr 86 786), iallfall for foretaket, mener mindretallet at opplåningen må lempes med halvparten.

Avgjørelsen er avgitt under dissens.

Finansklagenemnda Banks konklusjon

Foretaket gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kristin Normann (leder), Tom Slungaard (bransjerepresentant) og Alexander Venås (forbrukerrepresentant).